

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 4.

Onsdagen den 22 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Herr statsrådet *Petersson, Albert*, aflämnade
dels Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till
Riksdagen

1:o) med förslag dels till ändrad lydelse af § 53 regeringsformen samt §§ 37, 38, 50, 75 och 78 riksdagsordningen, dels ock till stadga om val till utskott;

2:o) med förslag till lag om äktenskaps ingående;

3:o) angående försäljning af tre lägenheter från förra ryttmästarbostället Valåkra n:is 4 och 5 i Högsby socken af Kalmar län;

4:o) angående försäljning af vissa områden från förra militiebostället 1 mantal Gustad n:o 5 Norrgård i Vikingstad socken af Östergötlands län;

5:o) angående försäljning af två lägenheter från förra hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Hunnerstorp n:o 1 i Hofs socken af Östergötlands län;

6:o) angående försäljning af ett område från förra regements-skrifvarbostället Ekeby n:o 1 i Västmanlands län;

7:o) angående försäljning af förra militiebostället Norr Fensta n:is 1 och 2 om 2 mantal i Västmanlands län;

8:o) angående försäljning af en till förra ryttmästarbostället Lyftinge n:is 2 och 3 med underlydande i Västmanlands län hörande lägenhet Raknön n:o 1, en äng; samt

9:o) angående upplåtelse till Jönköpings stad af den till förra landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Jönköpings län hörande vattenrätt i Munksjön;

dels ock Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lagförändring.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Att *Frans Oskar Bremberg* afled den 17 januari 1908 kl. 4.30 e. m. intygar härmed
Stockholm den 21 januari 1908

T. Hwass,
leg. läkare.

Herr talmannen yttrade:

Mina herrar! Ni behagade erinra eder, att vid kammarens första sammanträde föredrogs ett sjukbetyg för herr Bremberg. På Riksdagens tredje dag spreds redan underrättelsen om hans död. I morgon skall han bäddas i sin graf. Det är tio år, som herr Bremberg tillhört kammaren, och vi vilja nu i anledning af hans död uttala, att vi skola minnas dessa tio år och honom själf. Frid öfver hans minne!

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen aflåta underdänig skrifvelse med anmälan om det timade dödsfallet samt den därigenom uppkomna ledighet bland riksdagsmännen för Västerbottens län; hvarefter ett i sådant afseende uppsatt förslag till underdänig skrifvelse upplästes och godkändes.

Statsverks-
propositionen. Föredrogs ånyo Kungl. Maj:ts den 17 innevarande månad
bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets
tillstånd och behof.

Friherre Palmstierna: Enligt gammal häfd äger man ju vid remissdebatten yttra sig om hvarjehanda, både om det, som står, och om det, som icke står i trontalet eller i statsverkspropositionen, och här skulle det vara fråga om något, som icke står där.

Mången hade nämligen vågat hoppas, att till denna Riksdag det skulle komma något förslag till reglering af arbetslagstiftningen, men då något sådant nu icke har kommit, tillåter jag mig här yttra några ord om denna sak.

Det är nu tio år sedan Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhöll om en omarbetning af 1833 års legostadga såsom varande föråldrad och numera föga tillämplig. Med anledning häraf tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté, som redan år 1900 afgaf ett förslag till tjänsteaftal mellan husbönder och tjänare, och som

år 1901 afgaf förslag om vissa arbetsaftal. Men sedan den tiden är härvidlag ingenting åtgjordt, annat än att efter sex år d. v. s. förra hösten tillsattes en ny kommitté för arbetsaftal. Hvad däraf kan komma att följa, vet man icke, men säkert är, att det kommer att förgå åtskilliga år, innan ordning i dessa förhållanden inträder.

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Den gamla legostadgan omfattade sannolikt på sin tid de allra flesta manliga och kvinnliga arbetare och tjänstehjon, och denna stadga tillgodosåg icke blott arbetsgifvarnes intressen utan äfven arbetarnes, i det att dessa icke kunde skiljas från tjänsten annat än på viss bestämd flyttningstid samt efter en relativt lång uppsägningstid, och detta är något, hvaråt de nyligen i Amerika afskedade hundratusentals arbetarne icke ha kunnat glädja sig, hvarken åt uppsägningstid eller flyttningstid. Dessa ha fått skåda medaljens fränsida i fråga om det fria aftalet. Man ser sålunda, att den ena hänsynslösheten föder den andra, och jag är icke säker på att våra socialister skulle göra gällande samma synpunkter, som de nu ha, ifall strama penningtider och minskad emigration skulle förorsaka afskedande af ett tusental pockande arbetare.

I den skrifvelse, jag nyss nämnde, ifrågasatte Riksdagen, att då man af den enskilde arbetaren icke kan få ut något skadestånd, fackföreningarna skulle betraktas som juridiska personer och med sina kassor ansvara för den skada, som åstadkommits. Kommittén ville emellertid icke biträda denna uppfattning, hvar-
emot åtskilliga af de myndigheter, som yttrade sig öfver kommitterades förslag, ansågo, att såväl arbetsgifvarnes organisationer som fackföreningarna borde inregistreras som juridiska personer och med sina medel svara för sina handlingar.

Såsom nyss nämnts är härvid ingenting åtgjordt, utan man kan med skäl säga, att den svenska lagstiftningen under dessa 75 år alls icke följt med den kolossala utveckling och förändring, som skett med de flesta arbetsaftal. Följden har också blifvit, att hos oss dessa arbetsaftal i allmänhet stå på sidan om lagen och följaktligen kunna af arbetarna brytas utan rättslig påföljd efter behag, något som i hög grad skadat moralen. Och under dessa tider, då industriens hastiga utveckling har ökat efterfrågan och den stora emigrationen minskat tillgången på arbetskraft, ha arbetarne väl förstått att använda tillfället och sålunda icke blott förskaffat sig betydligt ökade aflöningar utan äfven sökt tillvälla sig hela makten på arbetsfältet. Att med heder och ära stå fast vid ett en gång ingånget aftal är för många af dem en öfver-
yunnen ståndpunkt.

Dock tror jag, att åtskilliga arbetsgifvare villigt nog skulle betala de ökade aflöningarna, om därmed följde en ökad arbetsintensitet. Men motsatsen har inträffat. Genom parlamentsundersökningar i England har tydligen uppvisats, hvad som vi här dagligen erfara, att nämligen fackföreningarna i stället minskat

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

arbetsintensiteten, sålunda fördyrande varans värde, utan att betänka, att det dock slutligen blir den internationella konkurrensen, som sätter priset på varan. Detta har också England till sin öfverraskning funnit, då det öfverflyglats af sina rivaler, Amerika och Tyskland. Detta själfviska, långsamma arbete tager också bort arbetsglädjen, glädjen att känna, att man med alla krafter utträttat ett godt arbete, och att känna, att den duktigaste blir den förste, hvilket skulle kunna vara belöningen för budet: du skall arbeta i ditt anletes svett.

Men icke nog därmed! De socialistiska fackföreningarna, som med järnhård disciplin handtera de sina, undergräfvat staten med sin antireligiösa och antimilitära agitation och söka på allt sätt förfölja sina motståndare, de som vilja arbeta, de s. k. strejkbrytarna, och det är egentligen härom, jag skulle vilja yttra några ord.

Huru ofta ser man icke i pressen redogörelser för, hurusom fackföreningarna tvungit den ena arbetsgifvaren efter den andra att afskeda oförvitliga trotjänare, hurusom de under en eller annan förevändning blockerat fartyg i hamnarna och skadligt inverkat på vår handel, vår industri och vår samfärdsel och nu senast riktat sig mot vårt landtbruk, men framför allt huru de hafva i tal och skrift, med hugg och slag förföljt dem, som i fred och ro vilja fullgöra sina åtagna förbindelser, när de själfva strejka. Ja, man har ju varit vittne till eller läst om formliga belägringar med inbrott och lifsfarligt öfvervåld på ordningsmaktens handhafvare, och äfven ur statens egna verk hafva fackföreningarna kört bort sina motståndare. Med ett ord, en fullständig skräckregering har bildats mot dem, som vilja fullgöra sina förbindelser och föda sig och sin familj utan att tillhöra fackföreningarna.

Hvad gör nu den svenska staten för att skydda de s. k. strejkbrytarna, de som vilja i fred och ro arbeta? Staten gör för dem just ingenting.

Man har funnit det bekvämare att hänvisa arbetsgifvarne att i sin mån sammansluta sig till organisationer med lockouten som vapen, men därigenom skulle blott vinnas ett tungt väpnadt stillestånd, som brytes, så snart makten lutar åt ena eller andra sidan. Detta borde emellertid icke fritaga staten från dess ovillkorliga skyldighet att skydda sina undersåtar till lif och lem.

Ställda sålunda mellan fackföreningarna, som både kunna och vilja skada dem, och staten, som hvarken vill eller kan skydda dem, är det icke underligt, att de svagare af dessa människor, d. v. s. större delen af dem, tvingas in i fackföreningarna, om också motvilligt. Jag är också öfvertygad om, att mången duglig och skötsam karl i förtviflan vändt fäderneslandet ryggen och emigrerat till ett friare land.

Annars har det väl i alla tider ansetts vara statens skyldighet att skydda de svaga!

Men det bör ju icke kunna få fortsätta på detta sätt. Ty icke blott att det skadar, såsom nyss nämnts, vår industri och vårt landtbruk, att det undanrycker en mängd fredliga människor möjligheten att försörja sig och sin familj, utan det borttager också aktningen, respekten för staten, för lagarna och för ordningsmakten. Och jag vågar påstå, att denna respekt för staten sannolikt nu är mindre i Sverige än i de flesta andra europeiska länder. I Tyskland, Österrike, England m. fl. andra länder har staten tilltvingat sig en högst betydande respekt för sin auktoritet och för ordningsmakten, och äfven i så demokratiska länder som Frankrike och Italien har staten funnit nödvändigt att med kraft ingripa, då det gällt farlig agitation, såsom den antimilitaristiska agitationen, men äfven vid stora järnvägsstrejker m. m.

Då frågar man sig: hvad gör man här i Sverige?

Ja, det blir icke mycket.

För fyrtio å femtio år sedan framhöll man här i Sverige, och då med rätta, att staten begärde och fick för mycket, och att individen fick för litet, hvarför individens utveckling hämmades till skada för det hela. Dessa förhållanden ändrades hastigt och kraftigt nog, och följden blef ett högst betydande uppsving i en mängd saker. Men, såsom historien så ofta visar, slog pendeln öfver åt andra hållet. Individens frihet öfvergick till själfsväld och det fria aftalet öfvergick till laglöshet, och detta ha de socialistiska fackföreningarna väl förstätt att begagna sig af. De ha bildat en stat i staten, förföljande sina motståndare med en hårdhet, som få despotiska regeringar kunna uppvisa motstycke till.

Men jag tillåter mig fråga: Måste det icke ske en ändring här, om ej Sverige skall gå under? Ha vi icke tillräckliga lagar, må vi då skaffa dem, och må vi under tiden kraftigt tillämpa de lagar, som vi äga! Den svenska strafflagen har mycket stora latituder, och man behöfver ju icke alltid hålla sig till de lägsta. Om dessa befintliga lagar kraftigt tillämpades, vore ju redan mycket vunnet, därest mängen såge den verkliga faran för staten sådan, som jag föreställer mig den.

Men man får icke falla undan för skriket. Och efter hvad jag tänker mig, är det nödvändigt, att de hederliga medborgare, som i fred och ro vilja arbeta och skaffa sig och sin familj tillbörlig existens, också måste veta och tro, att staten i Sverige är kraftig nog att hålla dem ryggen fri, samt att de återigen, som på sidan om lagen vilja spela herrar, må känna lagens arm drabba dem tungt.

Enligt min uppfattning fordras ovillkorlig respekt för staten, för lagarna och för ordningsmakten och skydd för dem, som vilja arbeta. Vi samhällsbevarande — och i detta särskilda fall tror jag, att vi hafva största delen af Sveriges folk med oss — vi önska, vi begära, ja, herr talman, jag vågar säga, vi fordra, att

Statsverkspropositionen. vårt gamla, af främmande makter aldrig underkufvade Sverige äfven fortfarande må bli ett fritt land, fritt från förtryck uppfifrån, men också fritt från förtryck nedifrån!

(Forts.)

Herr Wester: Det ligger i samhällsutvecklingens natur, att nya kraf alltjämt framträda. Riksdagen har också sökt främja denna utveckling genom nya och höjda anslag, men man har icke i samma mån velat vara med om att höja skatterna. Det är endast de stora utländska länen, om hvilka man varit fullt öfverens. Under sådana förhållanden måste det vara en svår uppgift att uppgöra statsverkspropositionen. Det blir ofta ett sökande efter nya skatter, ty herr statsrådet och chefen för finansdepartementet är icke alltid i tillfälle att räkna med samma faktor, som Riksdagen under hårda tider måste räkna med, nämligen sparsamheten.

Det var därför med stort intresse, man afvaktade årets kungl. statsverksproposition. Att slutsummorna skulle vara höga, det var en naturlig sak, det kunde man vara viss om på förhand. Men hur skulle de fyllas?

Jag skall vid detta tillfälle icke ingå på den frågan, då det väsentligt nya faller inom bevillningsutskottets verksamhet. Så mycket vågar jag dock säga, att jag tror det vore väl, om Riksdagen redan från början räknade med, att dessa nya skatter *icke* i sin helhet skola komma att utgå.

Anställer man en jämförelse mellan den kungl. propositionens slutsumma och det svenska jordbrukets ekonomiska tillstånd, inser man, att situationen är allvarlig, att den kräfver både försiktighet och sparsamhet.

Att det svenska jordbrukets ställning är svag, det beror icke endast på en af regn och frost förstörd skörd, utan det beror också på bristande arbetskraft och på osäkerheten på arbetsmarknaden. Jag tror, att man under det fortgående arbetet bör taga hänsyn till detta.

Hvad jag vid detta tillfälle särskildt vågar fästa uppmärksamheten på, det är nödvändigheten af att riksbanken förstärkes och göres starkare, så att den kan fylla de kraf, de berättigade anspråk, som måste ställas på densamma i tider sådana som våra. När riksbanken ombildades till centralbank, kunde man väl knappast räkna på en så hastig och så storartad utveckling, som sedan dess försiggått.

Vidare vågar jag hemställa, att de många och stora arbeten för statens räkning, hvilka nu äro föreslagna, måtte i någon mån begränsas. Det är ju otänkbart, att allting skall kunna göras på en gång, men just nu vill man, att det skall utföras. Staten byggde förr en statsbana om året, och vi hunno ändå från Ystad snart sagdt till Haparanda. Nu skall man bygga fyra statsbanor på en gång, man skall ombygga och förstärka en nyss färdig

järnväg, bygga dubbelspår och anslå sex och en half millioner till järnvägsmateriel samt dessutom anlägga en af världens största kraftstationer. En stor del af allt detta skall utföras för lånta pengar och under en tid, då industrien nått en sådan höjdpunkt af utveckling, så att den behöfver all arbetskraft, som kan vara tillgänglig, och då den enskilda byggnadsverksamheten utvecklats sig så oerhördt, som nu är förhållandet. Jag ber att som exempel få nämna, att endast här i Stockholm uppfördes förra året omkring 300 nya byggnader, hvaraf många millionpalats, uppförda med all vår tids komfort och lyx.

*Statöverks-
propositionen.*
(Forts.)

Hur kan det vara tänkbart, att jordbruket skall kunna konkurrera med staten, med dessa millionbolag, med dessa enskilda, förmögna personer? Huru skall det vara möjligt? Och likvisst är jordbruket landets viktigaste näring.

Det nationella arbetet är vårt lands dyrbaraste egendom, det är källan till allt välstånd. Det är såsom Thiers en gång sade: »Det är rikedomen, det är folket, det är makten.» Det gäller att klokt och rättvist fördela detta arbete, så att äfven andra svagare näringar, som dock äro nödvändiga för landet, kunna existera. Det gifves knappt någon mera glädjande företeelse i vår tid än den alltjämt fortgående förbättringen af arbetsklassens ställning. Men denna förbättring måste växa fram såsom en naturlig produkt af den ekonomiska och tekniska utvecklingen. Den får icke grunda sig på tillfälliga stora arbeten för statens eller enskildes räkning, utan på verkliga *ekonomiska resultat*, ty annars blir denna förbättring icke varaktig.

Hvad vårt land och vår tid bäst behöfver, är arbetsfrid och arbetsglädje. Vi behöfva få slut på dessa onaturliga och hatfulla strider mellan olika samhällsklasser och mellan medlemmar inom samma samhällsklass, ty de gagna ingen, men skada alla. Vi behöfva få ett enigt Sverige, en enighet, som ger styrka både inåt och utåt.

Herr Ewerlöf: I dag är det en *önskedag*, och därför skulle äfven jag för ovanlighetens skull vilja önska. Jag har nämligen sett af tidningarna, att det är meningen att vidtaga reformer för vårt härväsen, att en kommission blifvit tillsatt för utarbetande af förslag till vårt försvarsväsens ordnande, och jag skulle då vilja önska, att när man börjar reformera, man för ovanlighetens skull börjar reformera från toppen, d. v. s. skaffar sig *en* försvarsminister, gemensam för hären och flottan, en försvarsminister, hvilken skulle sköta den ekonomiska och politiska sidan af vårt försvar samt draga upp de stora linjerna för desamma, lämpade efter landets ekonomiska bärkraft, under det att cheferna för hären och flottan, hvilka i så fall skulle bära det närmaste ansvaret för utbildningen och utrustningen, i skydd för politiska stormar under en följd af år kunde ägna hela sin tid och kraft

Statsverkspropositionen. (Forts.)

åt de rent tekniska, militära frågorna och ej som nu ombytas hvar eller hvar annat år. Ty det kan hvar och en inse, att om man byter så ofta, så lider försvaret därpå. Och för försvarsministern skulle det naturligtvis blifva en stor fördel, om han finge slippa att syssla med majorsutnämningar och uniformsförändringar, utan kunde — fri från alla militära traditioner — helt ägna sig åt de reformer, som jag tror, att tiden och landet numera kräfva. Till försvarsministerns förfogande borde stå dels aflönade vapeninspektörer, hvilka skulle kontrollera härens och flottans öfningar m. m. och som borde hafva mycket stor befo-genhet, dels en utrustningskommission, hvori personer invaldes, ej på grund af sin ämbetsställning, utan på grund af sin lämplighet för ett dylikt uppdrag, såsom t. ex. praktiska affärsmän. Och det kunde väl sättas i fråga, om ej ett par dugliga handtverkare borde inväljas i en dylik kommission. Det har talats så mycket om denna försvarsministers lämplighet, och de herrar, som mera intressera sig för frågan, vill jag hänvisa till Riksdagens protokoll. Om frågan har det skrivits och talats så mycket både inom och utom kammaren, och mycket framstående militärer hafva uttalat sig för en sådan reform. Jag vill därför ej vidare taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för denna fråga, utan vill till slut endast säga, att då försvarsministern i alla fall står i entrén och väntar, det vore politiskt klokt att be honom stiga in.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den kungl. propositionen till statsutskottet; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas de i anledning af samma proposition inom kammaren nu afgifna yttrandena.

Proposition angående beskattning af socker.

Föredrogs ånyo Kungl. Maj:ts den 17 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker.

Herr Fahlbeck: De omständigheter, under hvilka denna Riksdag öppnas, äro i mer än ett afseende märkliga. Vårt land lider sedan länge af en depression, som gått öfver till fullständig kris. Räntorna äro uppe i en höjd af 8 à 10 %, alla värden sjunka och den ena affären efter den andra går öfver ända. Man kan då fråga: skulle icke under dessa förhållanden vi äga rätt att från landets regering vänta några förslag om, huru denna kristid kunde om möjligt förkortas och hvilka åtgärder som här för böra företagas? Men hittills åtminstone hafva vi ingenting annat fått, hvad landets ekonomi beträffar, än den Kungl. Maj:ts proposition, som nu föreligger, om höjning af sockeraccisen.

Denna proposition är ett i många afseenden märkligt aktstycke. Med utomordentlig omsorg och skicklighet äro länkarna i den logiska slutkedja sammanfogade, som ändrar med en högst väsentlig omgestaltning af den nu rådande sockerbeskattningen. Jag skall icke vid detta tillfälle ingå i någon detaljgranskning för att pröfva, om de enskilda länkarna däri verkligt äro hållbara. Jag menar, att det kommer nog bevillningsutskottet att göra, framför allt därvid ihågkommande den gamla satsen: »Audiatur et altera pars». De i industrien närmast intresserade måste höras, och de lära nog gifva material för en dylik granskning. Dock en enda sak kan jag icke underlåta att i förbigående anmärka. Det är hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrar på sidan 15 i den kungl. propositionen om de anspråk, som från andra håll, af arbetarne och jordbrukarne, ställas på det nya bolaget. »Vid en närmare granskning häraf», heter det, »torde dock i hvarje fall dessa anspråk kunna högst betydligt reduceras». Jag får säga, att det förvånar mig, detta yttrande, då man vet, att under hösten lönerregleringar ägt rum eller utlofvats vid sockerbruken, hvilka höjt arbetarnas löner med mellan 900,000 och en miljon kronor, och vidare då vi erfara, att betodlarna begära en sådan förhöjning i betpriset, att endast däraf skulle följa en ökad kostnad af 3 till 4 miljoner kronor. Jag måste för industriens bestånd hoppas, att sist nämnda anspråk må reduceras. Men så lätt får man ej taga dem, som herr finansministern gör; det visar erfarenheten redan. Arbetare och betodlare vilja också vara med om att dela kakan. Staten är icke ensam om det, såsom man synes tro. Jag vill emellertid icke uppehålla mig härvid, utan skall öfvergå till några allmänna synpunkter.

Jag tillåter mig då först fråga: hvad är skyddets syfte i detta fall? Jo, herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har själf mycket riktigt svarat, att det är å ena sidan att uppamma inom landet en sockerindustri, och å andra att bereda dem, som härför nedlagt kapital och arbete, skälig vinst och skälig ränta. Dessa äro de två bestämmande syftena. Jag skall tillåta mig att något analysera hvardera af dem. Den första uppgiften att inom landet uppamma en sockerindustri, är otvifvelaktigt af den allra största betydelse. Det anföres också i den kungl. propositionen flera exempel på den nytta, vi däraf haft och ha. Det talas sålunda om den utveckling, det skånska jordbruket — eller, öfver hufvud taget, det jordbruk, där man odlar betor — däraf fått och vidare om de arbetsförtjänster af olika slag, som därigenom erhållas. Men den största nytta, som sockerindustrien gjort vårt land, omtalas icke, och den består däri, att Sverige blifvit själf försörjande i afseende på denna viktiga artikel. Det är den hufvudsakliga, det är den hela landet gällande nyttan, och det är framför allt för den, som staten gör offer. Denna nytta

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.
(Forts.)*

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.*

(Forts.)

kan tämligen säkert beräknas, och man skall finna, att den är icke obetydlig. Enligt de uppgifter, jag kunnat samla, utgjorde konsumtionen af råsocker inom landet under de tio sista åren 1896—1906 i rundt tal 1,120,000 ton. Om sockret beräknas till ett pris af endast 18 kronor per 100 kg. »cif Malmö», gör detta 201,600,000 kronor, som vi under denna tid sluppit att betala till utlandet. Tänka vi oss åter importen afse raffinadsocker och icke råsocker — alltså under den förutsättningen, att vi icke alls hade någon sockerindustri — skulle det gått till ungefär 278,000,000 kronor, och i närvarande stund skulle landet i så fall behöfva importera socker för 30 å 32 millioner kronor om året.

Nu frågar jag: Hvad betyder icke detta för Sverige? Vår ekonomi lider, mina herrar, af ett stort genomgående fel, en kronisk sjukdom kan jag kalla det. Det är den ringa kapitalbildningen och däraf följande svaga betalningsbalansen mot utlandet. Det är detta, som gör, att efter någon period af penningöfverflöd — tack vare utländska lån — penningtillgången åter börjar sina. Vårt saldo med utlandet sjunker då allt mer och mer. De positiva siffrorna blifva allt mindre och gå öfver till negativa. Och nu hafva vi kommit till en punkt af underbalans, där jag aldrig tror vi förut varit. Hvarpå beror detta? Det beror på, att debet och kredit icke gå ihop. Vi köpa för mycket och sälja för litet. Skulle vi nu under blott dessa tio år fått köpa för omkring 280,000,000 kronor socker från utlandet, hur skulle det då sett ut med kapitalbildningen i vårt land? Det är det rörliga kapitalet, som framför allt brister oss, och en af de förnämsta utvägarna att skapa sådant är, att vi själfva försörja oss med en artikel som socker. Därför är det icke bara Skåne och de betodlande provinserna, som hafva nytta af sockerindustrien. Det är hela landet, som har godt däraf, ty ingen enskild del kan på detta sätt få en vinst, som icke kommer alla till godo. Denna vinst går nämligen in i den allmänna kapitalstocken och förmedlas sedan genom bankerna till hela landet. Det är den största nyttan af denna industri. Den omnämnes icke i propositionen, men den är för mig den hufvudsakliga, och det är för dess skull, som jag anser, att staten bör, såsom det heter i propositionen, göra offer för att upprätthålla sockerindustrien.

Detta offer består däri, att staten ger ett tullskydd, som lockar kapitalet att gå in i industrin för att där få skälig vinst och skälig ränta. Och härmed kommer jag till den andra punkten uti denna kontrovers — den skäliga räntan.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har på mångfaldiga ställen i propositionen talat om nödvändigheten att låta kapitalet få skälig ränta. Men hvad är skälig ränta? Efter ett uttryck att döma på sidan 10 i propositionen, ser det ut, som om han menade att skälig ränta i detta fall vore vanlig bank-

ränta. Men jag frågar: hvem vill ägna arbete åt och utsätta sig för risk uti industrien mot vanlig bankränta, då man kan sätta penningarna på deposition eller mot fullgod säkerhet låna ut dem. Hvarje företag kräfvär i regel högre ränta än den vanliga bankräntan. I Sverige är den 5 %, kunna vi anse, i utlandet mestadels omkring 3 %. Detta är utgångspunkten, hvarifrån beloppet af skäligen ränta kommer att bestämmas, olika för hvarje land liksom vidare olika för hvarje industri, ty hvar och en sådan har sin skäligen ränta, beroende af den riskprocent, som måste läggas till bankräntan. Risken är nämligen mycket olika i olika företag. Sätter jag penningarna mot in-teckning i ett stenhus i Stockholm, är risken liten eller ingen. Då nöjer man sig med en ränta föga öfverstigande den allmänna räntan. Men ju mer ett företag har risker, desto högre måste riskprocenten och alltså afkastningen vara, för att kapitalet skall få »skäligen» ränta. Men, mina herrar, finnes en industri i Sverige, som är mera riskabel än sockerindustrien? Tänken på dessa förhållanden: än arbetar den med öfverflöd, än med brist på råvara i följd af olika betskörd, och ofta måste på grund af nya uppfinningar maskineriet förnyas; vidare hvilka anspråk framställas icke af betodlarna och slutligen huru kan icke allt vändas upp och ned af staten genom dess accis- och tullagstiftning! På alla håll ingå här faktorer, öfver hvilka industrien icke kan bestämma, utan mestadels blott har att foga sig efter. Jag vet ingen industri, som i detta afseende är mera riskabel än sockerindustrien.

Häremot må man icke invända, att den hittills icke varit riskabel, utan gifvit ofantlig vinst. Detta beror på andra förhållanden, som jag icke behöfver här närmare utreda. Det må vara nog att erinra om, att det icke är bara tullskydd och låg accis, som varit bestämmande faktorer för vinsten, utan ännu mera den rent vetenskapliga utveckling, som ägt rum rörande sockerhalten i betan. Det är den utvecklingen, som är den afgörande faktorn härvidlag, ty sockerhalten i betan, som till en början utgjorde endast 8 à 9 %, arbetades efter hand upp till 16 % genom vetenskaplig behandling af fröet. Och samtidigt fullkomnades äfven, tack vare vetenskapen, metoderna att utvinna sockret ur betan. På det viset stego sockerhalt och sockerutbyte snabbar än den svenska lagstiftningen om accisen. Detta är hela hemligheten, hvarför de skånska sockerbruken, de äldre åtminstone, förtjänat så grofva penningar. Men detta föreligger icke nu mer. Den år 1906 införda nya sockerbeskattningen har borttagit hela den fördel, som låg i detta vetenskapliga arbete af olika slag, som industrien fick tillgodogöra sig. Jag påstår, att för denna industri numera existera risker som för ingen annan. Och i öfverensstämmelse härmed bör den »skäligen» räntan vara högre. Det går ej an, att i en industri som denna sätta skäligen ränta till 5 %, utan till det dubbla om ej tredubbla procentalet.

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.
(Forts.)*

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.*
(Forts.)

Så ter sig saken ur rent nationalekonomiska synpunkter. Jag kommer nu till motiven för den kungl. propositionen. Den har nämligen sina skäl, det är klart. Jag skall tillåta mig att något granska dem.

Det första är detta: »Industrien är för högt skyddad. Vinsterna äro för stora». Är det så, är jag gärna med om, att de tas bort. Jag är en varm skyddsvän och har varit det i alla mina dar, höll jag på att säga, men jag är icke för ett omätligt skydd och omätliga vinster. Nej, de må gärna tas bort, om man blott iakttagar, hvad jag nämnt om skälig ränta. I den saken kan jag alltså vara öfverens med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, men hvad jag icke kan vara öfverens med honom om är det sätt, hvarpå han vill utröna, huruvida skyddet är för högt och vinsten numera för stor. Han gör detta, som sagdt, genom en konstrikt uträkning. Jag måste komplimentera honom för den logiska skärpa, med hvilken allt detta är skrifvet, men jag har såsom vetenskapsman och som statistiker i synnerhet lärt mig att frukta de där logiska deduktionerna och i stället föredraga något mycket enklare — en direkt observation. I alla kalkyler finnas felkällor, och jag är öfvertygad om, att man här skall kunna påvisa åtskilliga sådana.

Vi föredraga i statistiken alltid den rena direkta observationen framför beräkningar. Det var detta, jag skulle hafva önskat, att här hade skett. Den direkta observationen ligger icke långt borta. Hade man väntat ett år endast eller bättre två år, så hade det stora bolagets deklARATION om sina inkomster förelagat. Då hade man haft det bästa material till hands för bedömandet af hela denna sak. Denna konstrika kalkyl hade varit öfverflödig, och man skulle i stället kunnat efter bolagets böcker klart och tydligt se, om vinsten är för stor och mer än skälig ränta eller ej. Men därtill hade man då undgått att komma med detta förslag nu, då vi befinna oss midt upp i en svår kris. Det är den andra anmärkningen, jag har att göra mot det sätt, hvarpå herr finansministern kommit med sitt förslag.

Detta var emellertid det ena motivet. Men så finnes ett annat, som sticker fram på ett par ställen, sid. 7 och 9: »händelserna under sist förflutna år på sockermarknaden, hvarom jag strax skall tala, kasta ett skarpt ljus öfver skattefrågans läge», heter det på förra stället och på det senare: »den senast omtalade sammanslutningen är i mer än ett afseende märklig.» Uppriktigt sagdt, detta är det minst sympatiska i hela det föreliggande förslaget. Det förefaller mig, som om Kungl. Maj:t hade låtit sig påverkas af den populära åskådningen, att de stora icke få bli för stora, utan att man genast skall vända sig mot den s. k. trustbildningen och stoppa den i begynnelsen. Men, mina herrar, man bedrager sig att börja med i fråga om det stora kapitalet, 135 miljoner, hvarmed det nya bolaget ståtar. Ty huru har

detta kapital kommit till? Jag är icke så inne i dessa ting, att jag kan i detalj redogöra därför, men så mycket tror jag mig veta, att man fått denna höga siffra genom kapitalisering af de tre sista årens nettovinster, hvarvid kapitaliseringsprocenten satts till 6 procent. Detta är enligt min uppfattning det stora misstaget å bolagets sida, ty det går icke an att här kapitalisera efter 6 proc., lika litet som 6 proc. är skälig ränta i denna industri. Kapitaliseringen skulle hafva skett efter 10 à 12 proc., då hade kapitalet blifvit blott hälften af det här upptagna, d. v. s. 67 miljoner kronor i stället för 135 miljoner. Det var de ledande männens i bolaget stora misstag att använda en oriktig kapitaliseringsprocent. Men de trodde väl icke, att det var så farligt att komma med ett stort kapital, som det är i detta land. Ty det är en stor fara. Hos svenska folket finnes ett nationalyte bland andra, hvarom en gammal inskrift i Riddarholmskyrkan talar och det är — afunden. Det är tydligt, att detta stora bolag rundt om i landet väckt såväl hos klokt som oklokt folk en afundsam tanke: Nej detta går icke an; vi måste se till, att det bolaget blir stukadt. Men jag undrar, huru det skall gå med den svenska industrien, om sådana åskådningar få råda, och framför allt om de få träda fram i kungl. propositioner. Ty jag har svårt att värja mig för det intrycket, att här finnes en smula af denna populära åskådning.

Men vidare, det är ett stort misstag att mena, att trustbildning är af ondo. Man tror det, därför att den tills dato varit så i Förenta staterna, men de förhållanden, som där existera, äro icke jämförliga med våra. Där råder en ekonomisk individualism, som föranleder missförhållanden, till hvilka vi aldrig komma att få motstycke. Sammanslutning till stora företag, som är tidens lösen, är icke blott i tekniskt-ekonomiskt afseende fördelaktig; jag påstår, att den innebär äfven en högre social och moralisk utvecklingsfas, ty då företagen blifva stora, kan det allmänna uppställa anspråk på dem. Då växa förpliktelser, som icke kunna förekomma, så länge företagen äro små. Jag är öfvertygad, att åtminstone i Sverige och hos dess arbetsgifvare känslan af detta ansvar skall växa, i samma mån företagen blifva stora. Ty då skall man klart inse, att företagen, utom uppgiften att bereda sina ägare inkomst, äfven ha en allmän social uppgift. Och känslan häraf kan enligt min mening mer än mycket annat bidra till den sociala fred, om hvilken här förut i dag talats och som vi så väl behöfva. Därför må vi väl akta oss för att falla offer för den afund, som icke tål de stora, blott därför att de äro stora.

Men så till sist har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ett finansiellt skäl för sitt förslag. Staten behöfver för närvarande 3,600,000 kronor, och det mesta däraf kan man så lätt taga här. Jag undrar likväl, om det icke kunde hafva tagits på annat håll, t. ex. af den del af bankovinsten, som före-

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.
(Forts.)*

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.
(Forts.)*

slås att reserveras, eller annorstädes, där statsfinanserna icke råkat så i strid med landets ekonomi. Ty, jag upprepar det, vi befinna oss i en sådan ekonomisk situation, att den största försiktighet är af nöden. Jag vill icke tala om den värdenas kullerbyttas, som vi observera. Den betyder icke så mycket annat än för bankernas portföljer, ehuru det för hvarje enskild som träffas därpå kan kännas svårt. Men läget är verkligen kritiskt. Industri och rörelse kunna i längden icke bära dessa höga räntor utan att taga allvarlig skada. Bekymmer och oro härska öfver allt inom näringslivet. Att nu ytterligare öka oron genom ifrågavarande lagförslag synes mig vara högst oklokt; vid en annan tidpunkt hade frågan måhända ställt sig annorlunda. Men att midt i brinnande kristid komma med detta — ja, det är kronans finansminister, som därmed löst den uppgift, som kronan ställt på honom, men jag undrar, om *landets* finansminister haft rätt att så göra.

Herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Jag var naturligtvis fullt beredd på, att det förslag till omläggning af sockerbeskattningen, som af Kungl. Maj:t på min föredragning har framlagts, skulle mötas med minst sagdt blandade känslor, och jag var beredd på, att dessa skulle komma till uttryck redan i dag. Jag hade emellertid knappast tänkt att redan nu besvara de uttalanden, som kunde komma att göras, men då de försetts med sådana uddar, som nu blifvit fallet, anser jag mig, såsom medlem af regeringen, knappast försvarad att låta dem passera alldeles utan gensägelse.

Här har föregående ärade talare klagat öfver, att uti den kungl. propositionen finnes för mycket vetenskap och för litet direkt observation. I full samklang med detta klagomål synes mig dock icke stå det förhållande, som bildat utgångspunkten för hela propositionen, emedan detta just är konstateradt genom direkt observation. Naturligtvis är anledningen till denna proposition att söka i det stora sockerbolagets tillkomst förra hösten och i den öfverkapitalisering, som då ägde rum, en öfverkapitalisering, som verkligen synts mig påtaglig. När man uppskattat fastigheter och inventarier till 135,000,000 kronor, och då inom dessa fastigheter och med dessa inventarier bedrifves en sockertillverkning, som med afdrag af skatten, hvilken, på det sätt den numera är lagd, icke tynger fabrikationen, uppgår till värde af högst mellan 40 och 50,000,000 kronor, synes för mig såsom industriman förhållandet vara abnormt. Också är gifvet, att det icke är det verkliga värdet af fastigheterna och inventarierna, som legat till grund för kapitaliseringen — detta har den föregående ärade talaren själf erkänt, liksom det också framhållits i tidningarna — och utgöres således grunden för kapitaliseringen icke af det verkliga värdet på det, som af det nya bolaget öfvertagits, utan

af de tre föregående årens medelvinst, såsom ock af den föregående talaren riktigt angifvits. Vid detta tillfälle tillåter jag mig förklara, att jag har fullt reda på siffran på öret af dessa tre års medelvinst, ehuru jag icke anser det lämpligt att här nämna den, men jag vill säga, att nog kommer man sanningen närmare, om man förklarar, att kapitaliseringen skedde efter en 50 % högre räntefot än den, som enligt den föregående ärade talaren användes. Då nu, efter allt att döma, den medelvinst, efter hvilken kapitaliseringen skedde, också påräknades för framtiden, något hvarpå vissa af mig kända uttalanden från initieradt håll jämväl häntydde, och då det var tydligt, att i denna näring tullskyddet spelar en högst väsentlig roll just för framkallandet af vinsten, och då vidare statskassan är lifligt intresserad i det sätt, hvarpå beskattningen ordnas, framstod såsom en oafvislig plikt för regeringen och i främsta rummet för dess och jag vågar påstå äfven *landets* finansminister att se till, huruvida det allmännas intresse var på sådant sätt skyddadt och iakttaget, att icke ett ingrepp från det allmännas representant till det helas väl vore påkalladt. Den utredning, som häraf föranleddes, föreligger uti den aflämnade propositionen, och resultatet af utredningen har blifvit det framlagda förslaget. Jag har sökt att med stöd af från industriens sida lämnade uppgifter och med hjälp af de sakkunnige, som funnos att tillgå inom departementet, göra utredningen så klar och objektiv, att den skulle lätt kunna underkastas en sakkunnig och opartisk granskning. Jag hade visserligen kunnat i denna proposition inblanda åtskilligt af direkt observation, men jag har ansett det vara min skyldighet såsom *landets* finansminister att icke alltför djupt gå in i dessa saker. Det hade mycket lätt kunnat misstolkas, och en sådan misstolkning ville jag icke framkalla. Jag har låtit mig angeläget vara, att, såvidt jag har kunnat förstå, på allra bästa sätt omgärda denna industri, hvars bestånd ligger mig lika varmt om hjärtat som någon annan, och se till, att äfven de näringar, som stå i nära samband med denna industri, icke på något sätt eller vis skulle få sina intressen kränkta. Jag tror för min del, att jag lyckats därmed på sådant sätt, att några klagomål icke äro befogade.

Jag kan icke neka mig att nu till stöd för min uppfattning om det sätt, hvarpå jag sökt lösa problemet, anföra, hurusom de i denna industri direkt intresserade delägarna om denna sak gifvit ett påtagligt vittnesbörd. Jag har här i min hand åtskilliga noteringar å aktier, tillhörande aktiebolaget Sockerraffinaderiet i Helsingborg samt vidare Öregrunds, Malmö, Roma och Tanto sockeraktiebolag. Det är de, som förekomma här på fondbörsen i Stockholm. Noteringarna äro för tiden från och med juli i fjol till och med gårdagen. Jag förutskickar, att den 10 augusti fattades beslutet om Svenska sockerfabriksaktiebolagets bildande.

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.
(Forts.)*

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.*
(Forts.)

Detta beslut upprepades den 11 september, och att man till dess lyckades hålla mycket tyst med hela saken, något som ur affärsynpunkt var riktigt och synnerligen lyckligt för att förebygga alltför stark spekulation, ehuru det icke lyckades att göra det efteråt, visas af dessa siffror. Jag anför dem, som gälla Helsingborgs sockerfabriks aktiebolag och vill blott säga, att de andra gifva precis samma sak vid handen. Hvad nu dessa papper angår var noteringen per aktie i början af augusti 1,122 kronor. Den 12 augusti hade de stigit till 1,150; man hade synbarligen ännu icke fått fullt klart för sig, att det allmänna svenska bolaget bildats. Redan den 15 aug. var noteringen emellertid 1,310, omedelbart före den andra stämman i september, den 6 i samma månad var den 1,400 kronor och hade den 12 september stigit till 1,575 kronor. Sedan invercade de dyrare ränteförhållandena. Den 15 januari, då ännu icke propositionen var känd, hade noteringen nedgått till 1,428 kronor och den nedgick den 18 januari ytterligare till 1,250, men steg sedermera den 20 januari till 1,270, sålunda ännu omkring 150 kronor högre efter den kungl. propositionens offentliggörande än före sockerbolagets bildande, och detta oaktadt under tiden räntan i högst väsentlig grad stigit, hvilket borde bidraga till nedgång i priset. Jag vågar tro, att ingen här närvarande anser, att den svenska sockerindustriens utsikter i juli månad förra året voro sådana, att denna industri kunde anses stå på fördärfvets brant. Då jag med dessa siffror visat, att industriens egna delägare uppskatta industriens bärkraft så, att de fortfarande, oaktadt de dyrare tiderna och oaktadt den kungl. propositionen, anse aktierna just nu vara värda fulla 10 % mer än i juli förra året, tror jag icke, att de åtminstone gifva stöd för påståendet, att finansministern velat skada industrien.

Efter min uppfattning var det således alldeles riktigt och nödvändigt att framlägga ett förslag sådant som det här omhandlade. Och jag ber den föregående ärade talaren vara fullkomligt öfvertygad därom, att det icke fanns ett spår till afund, som framkallade förslaget till en sådan åtgärd, som den, hvilken jag här vidtagit. Jag har den uppfattningen, att med hvad som i propositionen är framhållet och med de bevis, som föreligga från de i saken själfva närmast intresserade, den afkastning, som var kapitaliserad och beräknad för framtiden, verkligen utgjorde mer än skäligen vinst och att det under sådana förhållanden var för industrien själf förmånligast liksom för staten en helt naturlig sak att för staten taga i anspråk hvad som öfversteg den skäligen vinsten. I den delen är jag glad att veta, att den föregående talaren är ense med mig, endast han i detta fall kunde komma till samma uppfattning som jag.

Jag har lagt fram min uppfattning ärligt och öppet, utan ringaste omsvep. Jag hyser ingen högre önskan än att den i bevillningsutskottet skall, såsom man har all rätt att fordra, blifva

föremål för sakkunnig, lidelsefri och allsidig pröfning. På det sättet skall ovillkorligen sanningen komma fram och rättvisa skipas åt alla håll och till förmån för alla.

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.*

(Forts.)

Herr Fahlbeck: Blott några få ord med anledning af hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde. Jag har icke ett ögonblick trott, att herr statsrådet med sitt förslag velat skada den svenska industrien. Tvärtom yttrade jag mer än en gång, att han sagt sig vilja vara med om ett skydd, men ett måttligt sådant, och däri är jag fullkomligt ense med honom. Frågan är blott, om det förslag, han framlagt, möjliggör ett tillräckligt skydd och skälig ränta. Och därom är jag alltjämt tviflande.

Ikke heller tror jag, att afunden medvetet spelat någon roll härvidlag. Jag yttrade blott, att en fläkt af denna populära åskådning behärskat herr statsrådet i förevarande fall — kanske omedvetet. Säkert är, såsom han ock själf uttryckligen medgaf, att om icke denna bolagssammanslutning ägt rum, så hade förvisso icke *nu* förevarande förslag framkommit.

Hvad slutligen beträffar de fondnoteringar, som åberopades såsom bevis mot hvad jag anført, vill jag åter helt allmänt säga: äfven de hvila på kalkyler. Men på fondbörsen kalkyleras oriktigt i mer än ett hänseende. Framför allt får man icke af dess noteringar hämta bevis för det ena eller det andra i en så invecklad sak som denna. Att sockeraktierna i de gamla bolagen stego vid det nya bolagets bildande var helt naturligt, ty öfverenskommelsen innebär ju, att de sparade fonderna och vinsterna skola delas. Då är det alldeles uppenbart, att dessa böra inverka på priset å aktierna i dessa bolag. Men att däraf hämta stöd för en höjd beskattning, innan man fått se, huru den senast vidtagna verkat, är uppenbarligen oriktigt. Och på samma sätt kan man icke af det ringa kursfall, som hittills inträffat, draga någon slutsats om det berättigade i den föreslagna åtgärden. Ty flertalet har ännu icke fått rätt klart för sig, hvad saken gäller. Det skulle glädja mig, om herr finansministern genom att framlägga andra bevis kunde öfvertyga mig om riktigheten af sin åtgärd; tills vidare är detta emellertid icke fallet. Tvärtom ser jag alltjämt däri en stor fara för landets ekonomi, särskildt under nu rådande tryckta tider.

Herr Fränckel: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ber att få förutskicka den anmärkningen, att jag under de många år, som jag haft äran tillhöra Riksdagen och deltagit i beslut angående sockerbeskattningen, aldrig yttrat mig i denna fråga. Jag ber likaledes att få tillägga, att jag aldrig besuttit en sockeraktie och fortfarande icke är delaktig i något sockerbruk. Hvarför jag nu tar mig friheten att begära ordet är dels den principiella inne-

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.*
(Forts.)

börd, som finansministerns förslag har, dels därför att man, i olikhet med föregående fall, enligt min uppfattning bör hafva yttrat sig i denna fråga, innan den går till bevillningsutskottet.

Herr statsrådet slutade sitt anförande med det uttalande, att han ansåg det vara önskligt att denna fråga belystes från olika håll. Ja, frågan är af den genomgripande beskaffenhet, att den väl tål vid att ses från de många sidorna. Jag vill då börja med den sida hvarifrån herr statsrådet sett frågan i den motivering, som är framlagd i den kongl. propositionen. Den, som vill vara rättvis, måste erkänna, att den åsikt, som uttalat önskvärdheten af att man inom landet skulle åstadkomma såvidt möjligt de produkter, som förut kunnat åstadkommas endast utomlands — den önskan som således alla goda protektionister hittills hyst, att nämligen inom landet borde tillverkas hvad landet behöfver och att man således skulle minska importen af sådana varor, som det vore onödigt att importera — den åsikten har också inom kamrarnas majoritet visat sig vara öfvervägande och den har förhjälpit landet till den stora uppblomstring, som dess industri vunnit genom detta system. Jag vill tillägga, att frihandlarne måste anses hafva nedlagt vapnen, sedan de insett hvad som vunnits genom detta arrangemang. Om således denna princip är den rätta, frågar jag, finns det någon industri i vårt land som bör vara så tungt vägande som sockerindustrien? Jag har aldrig idkat densamma, jag har endast med glädje följt en industri som, är af beskaffenhet att, under det landet förut importerat för 40—50 miljoner kronor socker, så kan detta nu tillverkas inom landet. Och det är härvidlag att märka, att denna industri icke hämtar sitt råmaterial från annat håll, utan den går till jorden, den gynnar betodlingen inom landet, den förbättrar jorden genom alstrandet af en vara som för landtbrukaren är inkomstbringande och förkofrar jorden, den tar detta material och med tillhjälp af en god fabriktionsmetod förvandlar den detsamma till en vara, som är fullt ut jämförlig med den utländska och som därför också utträngt den utländska ur *vår* marknad.

Om detta är fallet, så måste man visserligen då erkänna, att denna industri icke hade kunnat bestå i kampen, om den icke varit försedd med skydd. För det första kräfver då hela denna fråga en undersökning af huru det skydd var, som sockerindustrien fick, när den började. Det fanns en finanstill på socker, som man behöfde för statens behof, och under den finanstillen ställde man fabrikerne, ehuru på ett sådant sätt, att man införde den s. k. accisen, som skulle förhindra fabrikerne att med sin fabrikation förstöra verkan af tullen. Den skyddstill, som man på detta sätt beredde sockerfabrikationen, skilde sig således därutinnan från alla andra skyddstillar, att, under det skyddstillarna i allmänhet tillkommit för att möjliggöra tillverkningen af en

vara, som var behöflig, så fick man här krypa bakom en skyddstull, tillkommen af finansiella skäl.

Huru använder nu finansministern dessa siffror i sin motivering för det föreliggande förslaget? Den mest svåra anmärkning, som enligt mitt förmenande måste riktas mot denna motivering, är mot den beräkning, som gjorts på sid. 5 i propositionen, där herr statsrådet vill deducera fram, att svenska staten genom att sockerfabrikationen kunnat ske inom landet under de senaste 10 åren skulle hafva förlorat $13\frac{1}{2}$ miljoner kronor om året i tullinkomst. Jag hemställer, huruvida en sådan kalkyl kan anses riktig. Hvad är önskemålet, då man söker uppamma en industri här i landet? Jo, naturligtvis att den utländska importen skall minskas, i samma mån som tillverkningen inom landet ökas. Då är gifvet att, om importen minskas, så minskas också tullinkomsten å vederbörande vara. Är det någonting att gråta öfver, om tullinkomsten för dylik vara minskas? Jag hade i stället föreställt mig, att det är ett högst glädjande resultat.

Men icke nog härmed! Denna förlust på tull, som framhållits i den kungl. propositionen såsom bevis för att vederbörande här måste klämmas åt, beror ju på något annat, som inträffat, men som man tycks hafva glömt. Om dessa $13\frac{1}{2}$ miljoner kronor utgingo för tull, betydde det ju en *import* från utlandet af *socker* för ett värde af 45—50 miljoner kronor. Det torde vara en ganska viktig faktor att taga hänsyn till vid bedömandet af denna fråga, att om staten också förlorat $13\frac{1}{2}$ miljoner kronor i tull för år, så har å andra sidan en summa af cirka 45 miljoner kronor därvid inbesparats, d. v. s. cirka 45 miljoner kronor mindre behöft gå till utlandet. Det har således varit möjligt för svenska folket att åstadkomma en fabrikation till motsvarande belopp inom landet, och detta är väl till fromma icke allenast för landet i sin helhet i afseende å handelsbalansen, utan äfven för landtbruket, som däraf dragit direkt nytta.

När nu saken förhåller sig på detta sätt, har man endast haft det skäl för en ändring af det beslut, som är af så färskt datum som från år 1905, att man anser, att sockerfabrikanterna hafva för stora avanser. Därom kan jag icke yttra mig, men den normala gången vid en dylik händelsernas utveckling skulle väl vara, om man sade, här har den tull, som utgått för socker under föregående år varit för hög och därför får den tullen nu sättas ned och vederbörande sockerbruk får nöja sig därmed. Men en så drakonisk åtgärd som den här vidtagna kan verka skadlig på hela vår industri. För min del kan jag åtminstone icke vara med om att förklara, att om staten behöfver inkomster så skall staten taga af den industri, som enligt vederbörandes åsikt förtjänar för mycket. Jag erkänner gärna, att herr statsrådet gjort allt hvad han kunnat göra för att fylla den brist på öfver 3 miljoner kronor, som budgeten visar; han har likväl själf medgifvit,

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.
(Forts.)*

*Proposition
angående be-
skattning af
socker.*

(Forts.)

att den kunde hafva fyllts på andra vägar, och riktigaste vägen hade sannolikt varit den, att man försökt inskränka på utgifterna, och detta är ett af de skäl, hvarför jag tar mig friheten att redan nu yttra mig vid remissen af den föreliggande propositionen och framhålla, att det enligt min uppfattning vore önskligt att bevillningsutskottet vid behandlingen af denna fråga ville fatta beslut däri så tidigt, att beslutet därom måtte kunna öfverlämnas till statsutskottet, innan detta kommit alltför långt på väg med budgeten. Jag tror nämligen, att till ett af de många skäl, som vi redan hört angifvas tala emot antagandet af det föreliggande förslaget — hvori jag icke är sakkunnig — sällar sig äfven förhoppningen, att dessa 3 miljoner icke må komma att behövas i den budget, hvaröfver Riksdagen framdeles har att besluta.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, hänvisades den kungl. propositionen till bevillningsutskottet; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas de i anledning af samma proposition inom kammaren nu afgifna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts den 17 innevarande januari bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående förändring af tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse af § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den af greve *Hamilton, Alexander*, nästlidne dag afgifna och då bordlagda motion, n:o 1, om ändring i villkor för statsunderstöd till en andra årskurs vid folkhögskolor.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet följande af herr *von Möller* under gårdagen väckta, samma dag bordlagda motioner:
n:o 2, med förslag till ändrad lydelse af 6 § i lagen angående jordfästning den 25 maj 1894, och
n:o 3, med förslag till ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *von Möllers* sistlidne dag bordlagda motion n:o 4, om ändring i gällande

betämmelser angående stämpel & utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts ordnar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den af grefve *Wachtmeister, Hugo*, under gårdagen väckta och då bordlagda motion n:o 5, angående skrifvelse till Konungen i fråga om statsbidrag för folkskoleändamål till kommuner, som äro synnerligen betungade af skatter för skolväsendet.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades nästlidne dag bordlagda memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag dels till ändrad lydelse af § 53 regeringsformen samt §§ 37, 38, 50, 75 och 78 riksdagsordningen, dels ock till stadga om val till utskott, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af tre lägenheter från förra ryttmästarebostället Valåkra n:is 4 och 5 i Högsby socken af Kalmar län;

2:o) angående försäljning af vissa områden från förra militiebostället 1 mantal Gustad n:o 5 Norrgård i Vikingstad socken af Östergötlands län:

3:o) angående försäljning af två lägenheter från förra hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Hunnerstorp n:o 1 i Hofs socken af Östergötlands län;

4:o) angående försäljning af ett område från förra regements-skrifvarbostället Ekeby n:o 1 i Västmanlands län;

5:o) angående försäljning af förra militiebostället Norr Fensta n:is 1 och 2 om 2 mantal i Västmanlands län;

6:o) angående försäljning af en till förra ryttmästarbostället Lyftinge n:is 2 och 3 med underlydande i Västmanlands län hörande lägenhet Raknön n:o 1, en äng, och

7:o) angående upplåtelse till Jönköpings stad af den till förra

landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Jönköpings län
hörande vattenrätt i Munksjön.

Vid föredragning af Kungl. Majts under sammanträdet af-
lämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om
äktenskaps ingående, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Majts denna
dag aflämnade nådiga skrifvelse till Riksdagen i anledning af en
vid sistförflutna riksdag beslutad lagförändring.

Afgåfvos och bordlades följande motioner:

n:o 6, af herr *Ekman*, angående skrifvelse till Konungen
med begäran om revision af kyrkolagen och dithörande författ-
ningar;

n:o 7, af herr *Bergendahl*, angående behörighet för gift
kvinna att under vissa villkor vara förmyndare för sin man, som
förklarats omyndig;

n:o 8, af herr *Bergendahl*, angående utvidgad befogenhet för
gift kvinna, som sammanlefver med sin man, att idka handel
eller annat näringsyrke;

n:o 9, af herr *Carlberg*, med förslag till ändrad lydelse af
§ 2 i förordningen om skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903;

n:o 10, af grefve *Wachtmeister*, *Axel*, om ändring af § 3 i
förordningen mot lotterier m. m. den 6 augusti 1881;

n:o 11, af herr *Richert*, angående skrifvelse till Konungen i
fråga om revision af stadgan för mogenhetsexamen;

n:o 12, af herr *Hedenlund*, m. fl., angående skrifvelse till
Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om före-
kommande af olägenheter i följd af bebyggandet af områden, som
därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga; samt

n:o 13, af herr *Åkerberg*, om anslag dels till understöd åt
vissa af landsting eller hushållningssällskap understödda frökontroll-
anstalter, dels ock till en statens frökontrollanstalt i Stockholm.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lundsten</i>	under 14 dagar f. o. m. d. 23 innev. mån.
herr <i>Sandwall</i>	» 10 » » » 24 » »
grefve <i>Wachtmeister</i> , <i>Hugo</i> ,	» 14 » » » 24 » »

friherre *De Geer* under 3 veckor f. o. m. d. 25 innev. månad
 herr *Sörensson* » 14 dagar » » 25 » »
 herr *Pettersson, Lorentz E.*, 14 » » » 28 » »
 grefve *Hamilton, Alexander*, fr. o. m. 24 innev. jan. t. o. m. d. 7 febr.
 herr *Wester* » 25 » » » 6 »
 herr *Friman* » » » » » 8 »
 samt friherre *Gyllenstierna* och herr *von Baumgarten* under 3 veckor
 från denna dag.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1,56 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 24 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade
dels Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till
 Riksdagen:

- 1:o) angående beredande af lånemedel för år 1908 för fort-
 satt utveckling af statens telefonväsende;
- 2:o) angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i
 fråga om vissa postafgifter;
- 3:o) angående upplåtelse af ett område från Uppsala slottsjord
 till Uppsala universitet för utvidgning af akademiska sjukhusets
 i Uppsala tomt;
- 4:o) angående utbekommande af deposition till säkerhet för
 fullgörande af stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning
 från Ystad till Genarp;
- 5:o) angående ägoutbyte mellan kronan och Stockholms
 stad samt

6:o) angående upplåtelse till landtförsvaret af indragna hospitalshemmanen Rönninge n:is 1 och 2 i Långbro socken och Örebro län;

dels ock Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen angående förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 i riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet.

Justerades protokollen för den 16 och 17 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 1, med den till innevarande Riksdag afgifna berättelse af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts den 22 innevarande januari bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag dels till ändrad lydelse af § 53 regeeringsformen samt §§ 37, 38, 50, 75 och 78 riksdagsordningen, dels ock till stadga om val till utskott.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts den 22 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om äktenskaps ingående.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet följande den 22 innevarande månad bordlagda motioner:

n:o 6, af herr *Ekman*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om revision af kyrkolagen och dithörande författningar,

n:o 7, af herr *Bergendahl*, angående behörighet för gift kvinna att under vissa villkor vara förmyndare för sin man, som förklarats omyndig, och

n:o 8, af herr *Bergendahl*, angående utvidgad befogenhet för gift kvinna, som sammanlefver med sin man, att idka handel eller annat näringsyrke.

Föredrogs den af herr *Carlberg* den 22 i denna månad väckta och då bordlagda motion, n:o 9, med förslag till ändrad lydelse af § 2 i förordningen om skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

*Motion an-
gående änd-
ring af § 2
i förord-
ningen om
skogsvårds-
afgifter.*

Herr *Jonsson*: Såsom bekant delas skogsvårdsafgifterna eller rättare exportafgifterna för närvarande mellan de särskilda landstingsområdena på grundvalen af inom desamma afverkadt och sedermera exporteradt virke, vare sig i form af sågade, bilade eller runda varor eller af kemisk eller mekanisk trämassa. Nu har motionären föreslagit, att den areal skogsmark, som ligger under skogslagens bestämmelser, i stället skulle komma att utgöra en sådan delningsgrund, och han menar, att denna grund skulle vara både enklare vid tillämpningen och i sig själf mera rättvis än den nu gällande. Jag har därför ansett lämpligt att redan vid remissen af motionen fästa lagutskottets uppmärksamhet på, huruvida motionären må hafva rätt i denna sin uppfattning eller ej.

Om man, med bortseende från huruvida den föreslagna grunden skulle blifva mera rättvis eller ej, endast fäster sig vid, huruvida densamma skulle vid tillämpningen blifva mera enkel och riktig än den nuvarande, vill jag till en början fästa uppmärksamheten på, att våra skifteshandlingar och ännu mera de officiella siffror, som finnas för allmänheten i tryck tillgängliga, äro nog något så när riktiga i det fallet att, med afräkning af inom skogsområdet befintliga sjöar och vattenytor, hela det öfriga, som går under namn af skogsmark, torde vara något så när korrekt betecknad; men då det gäller att få reda på hvad som utaf denna stora ytkomplex kan kallas produktiv skogsmark eller med andra ord skogsmark, hvarpå det går för sig att utan svårighet frambringa skog, vågar jag påstå, att man därmed kommer till korta. Jag har kanske någon erfarenhet af huru kartebeskrifningar och ägobeskrifningar rörande skogsmark upprättas, och man stannar ofta i mycken villrådighet, huruvida den eller den ägofiguren därvidlag kan vara att hänföra till hvad man menar med produktiv skogsmark eller ej. Då motionären nu föreslagit, att *arealen* skulle vara måttgifvande och normerande för de afgifter, ett landstingsområde skulle erhålla, vill jag blott här nämna ett exempel på hvart detta skulle leda. Jämtland är utaf de län, som ligga under skogslagens bestämmelser, det, som har den allra största arealen, men af denna areal torde en ganska väsentlig del utgöras af rena fjällmarker, där hvarken nu eller i framtiden någon skog kan frambringas. Om jag vidare jämför t. ex. åtskilliga trakter af Småland, hvilka hafva en ofantlig mängd betydande mossmarker, med andra län, där dylika marker utgöra blott en obetydlighet, kan man ju redan däraf finna, huru otillförlitlig den nya delningsgrunden komme att blifva.

Men om jag nu lämnar detta och går ut ifrån den, såvidt

Motion an-
gående änd-
ring af § 2
i förord-
ningen om
skogsvårds-
afgifter.
(Forts.)

jag kan se, omöjliga förhoppningen, att Kungl. Maj:t skulle kunna nöjaktigt utreda dessa saker och sålunda erhålla tillförlitliga statistiska uppgifter på hvad som verkligen vore att hänföra till produktiv skogsmark, och öfvergår till att betrakta frågan ur synpunkten, om den nya delningsgrunden skulle blifva mera *rättvis*, är det icke för herrarna obekant, att förhållandet mellan folkmängden och arealen skogsmark inom de skilda landstingsområdena är högst väsentligt olika. Om jag tänker mig det län, som i förhållande till folkmängden har minsta areal skogsmark, nämligen Malmöhus län, så belöper sig där per hufvud räknadt en areal af ungefärligen 0,2 hektar. Går jag så öfver till Jämtland, kommer jag där upp till 30 hektar per hufvud af folkmängden, och på så sätt varierar det undan för undan. Nu är ju gifvet, att i ett län, som i afseende å folkmängden har en ytterst obetydlig areal skogsmark, kan det ej vara att påräkna några nämnvärda afgifter af virkesexport, ty då afgifterna äro baserade icke på hvad som inom området förbrukas utan på det som därifrån exporteras, är det naturligt, att exportafgifterna i ett sådant län måste med nuvarande bestämmelser blifva ytterst obetydliga i jämförelse med hvad de skulle blifva enligt de föreslagna. Exportafgiften skulle t. ex. för Malmöhus län blifva omkring 30 gånger större än den för närvarande är. Men det egenomliga är, att äfven just det län, som har den största arealen skogsmark, skulle komma att få *mera* än för närvarande, så att utjämnningen skulle i åtminstone ett visst fall komma att gå i en riktning alldeles motsatt den motionären afsett.

När skogskommittén på sin tid handlade dessa frågor, införskaffade den uppgifter från våra exportörer af trävaror eller pappersmassa, om från hvilket landstingsområde råvaran till det exporterade erhållits, och på grundvalen af dessa uppgjordes sedermera den tabell under litt. U., som medföljde kommitténs statistiska bilagor och där det å ena sidan var uträknadt, huru stor utdelningen skulle blifva på hvarje landstingsområde efter inom länet afverkad virke, som sedermera gått ut i form af export, och å andra sidan, huru mycket det skulle komma att belöpa på hvarje landstingsområde, därest skogsarealen skulle läggas till grund för delningen.

Resultaten blefvo ytterst olika och så varierande, att kommittén utan vidare ansåg den nu gällande grunden vara den enda rättvisa och riktiga, hvilken grund också sedan af Kungl. Maj:t och Riksdagen fastslagits och allt fortfarande gäller. Att kommittén under dessa förhållanden icke vidare gaf sig in på en fullständig och vidlyftig motivering af sin uppfattning berodde helt visst därpå, att kommittén ansåg denna sak vara så enkel och klar, att detta icke var behöfligt, men måhända hade det varit riktigare, om man redan då sökt fullständigare utreda denna sak och däri-

genom förekommit alltför ofta upprepade framställningar till Riksdagen om ändringar i detta afseende.

Jag har med detta, som sagdt, velat fästa lagutskottets uppmärksamhet på innebörden af den motion, som nu skall remitteras, och när kammaren sedermera blir i tillfälle att bedöma både de siffror, som i motionen förekomma, och hvad som ytterligare kan vara af beskaffenhet att inverka på frågan, hoppas jag, att jag genom dessa kortfattade upplysningar skall hafva i någon mån bidragit till att reda begreppen om huru denna sak bör ses.

Jag får alltså anhålla, att mitt yttrande måtte få åtfölja remissen till utskottet.

*Motion an-
gående änd-
ring af § 2
i förord-
ningen om
skogsvårds-
avgifter.
(Forts.)*

Härefter blef ifrågavarande motion hänvisad till lagutskottet, och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas det i anledning af motionen inom kammaren nu afgifna yttrandet.

Vid föredragning af nedannämnda den 22 innevarande januari bordlagda motioner:

n:o 10, af grefve *Wachtmeister, Axel*, om ändring af § 3 i förordningen mot lotterier m. m. den 6 augusti 1881, och

n:o 11, af herr *Richert*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om revision af stadgan för mogenhetsexamen,

beslöt kammaren hänvisa hvar och en af dessa motioner till ett tillfälligt utskott.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den af herr *Hedenlund* m. fl. den 22 i denna månad afgifna, samma dag bordlagda motion n:o 12, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om förekommande af olägenheter i följd af bebyggandet af områden, som därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Åkerbergs* den 22 innevarande januari bordlagda motion n:o 13, om anslag dels till understöd åt vissa af landsting eller hushållningssällskap understödda frökontrollanstalter, dels ock till en statens frökontrollanstalt i Stockholm.

Upplästes och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen med tillkännagifvande, att Kungl. Maj:t i nåder förordnat statsrådet, kommandören af kungl. nordstjärneorden, första klassen, Carl Fredrik Wilhelm Hederstierna att under innevarande års Riksdag utöfva den befattning med riksdagsärendena, som enligt § 46 i riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet, och skulle underrättelse om denna nådiga skrifvelses innehåll genom utdrag af protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående beredande af lånemedel för år 1908 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postafgifter.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtelse af ett område från Uppsala slottsjord till Uppsala universitet för utvidgning af akademiska sjukhusets i Uppsala tomt;

2:o) angående utbekommande af deposition till säkerhet för fullgörande af stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Ystad till Genarp;

3:o) angående ägoutbyte mellan kronan och Stockholms stad, samt

4:o) angående upplåtelse till landtförsvaret af indragna hospitalshemmanen Rönninge n:is 1 och 2 i Långbro socken och Örebro län.

Afgåfvos och bordlades följande motioner:

n:o 14, af grefve *Hamilton, Raoul*, om öfverflyttning på staten af kostnaderna för det allmänna vägunderhållet på landet;

n:o 15, af *densamme*, med förslag till ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

n:o 16, af grefve *Douglas* och grefve *Hamilton, Raoul*, om beredande af lättnader i värnpliktsöfningar för vissa till Sverige återkomna emigranter;

n:o 17, af herr *Bergström*, om verkställande i samband med pågående utredningar för Inlandsbanan af undersökning för sjötrafikled från Frykensjöarna eller Glafs fjorden till västkusten;

n:o 18, af herr *Troedsson*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till lagförändring i syfte att å marken växande vilda bär må skyddas mot olofligt tillägnande, och

n:o 19, af herr *Fahlén*, med förslag till ändrad lydelse af 6 § i lagen om vård af enskildes skogar den 24 juli 1903.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Boman</i>	fr. o. m. d. 25	innev. jan. t. o. m. d. 14	nästk. febr.
herr <i>Åkerberg</i>	»	»	7 »
grefve <i>Wachtmeister, Axel</i> ,	»	»	7 »
herr <i>Montgomery</i>	från	»	till d. 3 »
herr <i>Hult</i>	fr. o. m. d. 27	»	t. o. m. d. 8 »

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,09 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Lördagen den 25 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Upplästes följande två ingifna läkarintyg:

Att hofjägmästaren m. m. *Edvard Bohnstedt* insjuknat i influensa och tills vidare ej kan deltaga i Riksdagens sammanträden, intygar

Rinkesta pr Eskilstuna den 24 januari 1908

Ruben Alm
lasarettsläkare.

Att riksdagsmannen i Första Kammaren ingenjör *J. E. Berggren* på grund af sjukdom (diabetes mellitus) är förhindrad att under två veckor deltaga i riksdagsarbetet, intygar

Stockholm den 25 januari 1908

John Sjöqvist
med. d:r, leg. läk.

Föredrogs den af grefve *Hamilton, Raoul*, nästlidna dag väckta och då bordlagda motion, n:o 14, om öfverflyttning på staten af kostnaderna för det allmänna vägunderhållet på landet.

Grefve *Hamilton, Raoul*: På grund af formella skäl får jag vördsamt anhålla, att min under gårdagen väckta motion må uppdelas i två motioner, den ena af följande innehåll:

att Riksdagen, i syfte att hela kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja på landet skall, på sätt i nämnda motion angifves, efter hand öfvertagas af staten, ville besluta, att det af Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln för år 1909 äskade förslagsanslag å 1,000,000 kronor såsom bidrag till vägunderhållet på landet höjes med 1,000,000 kronor till 2,000,000 kronor.

Den andra motionen skulle innehålla öfriga delar af min i förstnämnda motion gjorda hemställan.

På gjord proposition medgaf kammaren, att ifrågavarande motion finge på sätt grefve *Hamilton* begärt delas i två motioner. Vid sedermera i enlighet härmed gjord delning fick den ena

motionen bibehålla ordningsnumret 14 och den ursprungliga öfverskriften, under det den andra motionen fick numret 20 och öfverskriften, »om höjning af anslaget för bidrag till vägunderhållet på landet».

Härefter blefvo de båda motionerna hänvisade, n:o 14 till lagutskottet och n:o 20 till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet nedannämnda nästlidna dag bordlagda motioner:

n:o 15, af grefve *Hamilton, Raoul*, med förslag till ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, och

n:o 16, af grefve *Douglas* och grefve *Hamilton, Raoul*, om beredande af lättnader i värnpliktsöfningar för vissa till Sverige återkomna emigranter.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Bergströms* under gårdagen väckta och då bordlagda motion n:o 17, om verkställande i samband med pågående utredningar för Inlandsbanan af undersökning för sjötrafikled från Frykensäjarna eller Glafs-fjorden till västkusten.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet följande sistlidne dag bordlagda motioner:

n:o 18, af herr *Troedsson*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till lagförändring i syfte att å marken växande vilda bär må skyddas mot olofligt tillägnande, och

n:o 19, af herr *Fahlén*, med förslag till ändrad lydelse af 6 § i lagen om vård af enskildes skogar den 24 juli 1903.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 1, med den till innevarande Riksdag afgifna berättelse af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning.

Afgåfvos följande motioner:

n:o 21, af herr *Benedicks*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till ändring i visst syfte af gällande bestämmelser för egnahemslånerörelsen;

n:o 22, af herr *densamme*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om anordnande af uppvisningsfält för jordbruksändamål;

n:o 23, af herr *Bergendahl*, angående afsättning till en särskild fond af beräknad utdelning å statens aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

n:o 24, af friherre *Trolle*, om anslag till en professur i statistik vid hvart och ett af universiteten i Uppsala och Lund;

n:o 25, af herr *Heïman*, om åtgärder för införande af för enklade bestämmelser i fråga om anteckning i kyrkobok af svenskar, som från utlandet återinflyttat till Sverige;

n:o 26, af herr *Danström*, m. fl., angående lindring i skatt för socker från råsockerfabriken i Halland;

n:o 27, af herr *Richert*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om inrättande af ett statsdepartement för kommunikationer och allmänna arbeten;

n:o 28, af herr *Hult*, om ändring af § 1 i förordningen angående skogsvårdsstyrelser den 24 juli 1903;

n:o 29, af herr *Enhörning*, om beredande af förlängd tid för amortering af lån från fonden för rederinäringens understödjande;

n:o 30, af herr *Hägglund*, om anslag för åvägabringande af utredning i fråga om upprättande af en hypoteksbank för rikets städer och med dem jämförliga samhällen;

n:o 31, af herr *Bergström*, m. fl., angående förhöjning af anslaget till statens skogsförsöksanstalt; och

n:o 32, af herr *Ekman*, om anslag till befrämjande af personligt nykterhetsarbete.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ekströmer</i>	fr. o. m. d. 26	innev. jan. t. o. m. d. 10	näst. febr.
herr <i>Ros</i>	» » 28	» » » » 8	» » »
herr <i>Troedsson</i>	3 veckor	fr. o. m. d. 25	innev. jan.
herr <i>v. Mentzer</i>	10 dagar	» » 27	» » »
herr <i>Hasselrot</i>	14	» » » 28	» » » samt
herr <i>Olsén</i>	fr. o. m. d. 25	innev. jan. t. o. m. d. 15	näst. febr.

Herr *Berg, Gustaf Axel*, afgaf en af honom m. fl. under-
tecknad motion, n:o 33, angående årligt lifstidsunderstöd åt förre
landtbruksskoleföreståndaren I. Naucér.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,30 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
